

Acésta fôia ese
cate 3 côle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
1 galbenu cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Fôia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonédia la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiu. séu prin posta
séu prin domni co-
lectori.

Nr. 16.

Brasiovu 15. Augustu 1876.

Anulu IX.

Sumariu: Programulu siedintieloru adunarei generale a asociatiunei transilvane. — Articlii militari. (Continuare.) — Do-
cumente historique din 1848 et 1849 (Urmare). — Procesu verbale. — Conspectu. — Publicarea baniloru încursi.

Nr. prof. S. XI 1876.
p. 110

PROGRAMULU

dupa care se tienù adunarea generale ordinaria a
XV a asociatiunei transilvane, pentru literatur'a ro-
mana si cultur'a poporului romanu, in Sibiu in 10 —
11 Augustu c. n. 1876, a fostu acesta.

SIEDINTIA I.

1) Deschiderea siedintiei la 10 ôre inainte de
praudiu prin presiedintele Asociatiunei.

2) Alegerea a 3 notari pentru portarea lucru-
rilor scripturistice ale adunarei generale.

3) Asistarea la parastasulu, ce s'a tienutu in
amintirea repositului primu presiedinte alu asocia-
tiunei archiepiscopulu si metropolitulu Andreiu br.
de Siaguna in biseric'a parochiala din cetate.

4) Intrunindu-se membrii éra si in localulu sie-
dintieloru, se cetesce raportulu despre activitatea co-
mitetului in decursulu anului 1875/6.

5) Cetirea computului anualu din partea cassa-
riului.

6) Alegerea unei comisiuni de 3 membri, pentru
cercetarea socoteloru cassariului.

7) Alegerea unei comisiuni de 3 membri spre
a inscrie membrii noi si a incassa tacsele resp.

8) Alegerea unei comisiuni bugetarie de 5 membri.

9) Alegerea unei comisiuni pentru propuneri
de 7 membri.

SIEDINTIA II.

1) Autenticarea procesului verbale alu siedintiei
premergatóre.

2) Cetirea disertatiunilor insinuate.

3) Raporturile comisiuniloru esmise in siedinti'a I.

4) Alegerea secretariului alu II.

5) Desbaterea asupra altoru proiecte si motiuni
facute in interesulu asociatiunei.

6) Hotarirea locului si tempului pentru venitórea
adunare generala.

7) Alegerea unei comisiuni de 5 pentru auten-
ticarea procesului verbale alu acestei siedintie.

Din siedinti'a estraordinaria a comitetului aso-
ciatiunei transilvane, tienuta in 25 Iuliu c. n. 1876
in Sibiu.

Articlii militari.

(Urmare.)

Credemu cá pâna aci amu reproducu de ajunsu
din „Instructiunea asupra servitiului in
Campania“ publicata de dn. maioru Ignatu,
pentru-cá junii decisi a se inrola in armata se cu-
nósca celu puçinu natur'a servitiului cei astépta in
campania, éra literatii nostrii se mai cugete si la
terminologi'a militaria, a carei elaborare in limb'a
magiara a costatu câteva ani pe academi'a dela Pest'a.
Chiaru la armat'a nóstra imperiala terminologi'a mi-
litaria neptiésca mai este inca fôrte vitósa, plina de
barbarismi grosolani, amestecu dein câteva limbi, a-
deveratu jargona séu gergu, adaca ceea ce numescu
germanii Kauderwälsch; nici e sperantia cá se o cu-
ratie vreodata deplinu, atátu pentru-cá acelu jargonu
li s'a prefacutu in alta natura, cátu si pentru-cá nu
prea au ce se substitue dein limb'a germana termi-
nologiei latino-francesoi, si pe cátu aru avea, s'ar lipi
cá si nucile in parete. Asia noi ne vomu întórce
éram la unu altu productu alu literatur'e militare si
ne vomu permite a imprumuta dela Monitoriulu
Óstei unu discursu alu dlui Serghie Voinescu,
pe atunci maioru, tienutu in conferenti'a II. dela 22.
Dec. 1873 despre.

Preparatiunea resbelului.

Domniloru!

La cercetarea istoriei, de vomu privi cu aten-
tiune cumu statele se radica si se mantienu susu prin
poterea armelor, ori cadu din lips'a acestui sprijinu,
nu vomu intardia a ne convinge, cá aceste peripetii
ale vietiei lor nu suntu fructulu únoru circumstantie
independente de vointi'a omenésca: acele state a ca-
roru preocupatiune constanta, chiaru in tempulu pa-
cei celei mai profunde si mai prelungite a fostu res-
belulu, si-au pastratu independenti'a, au impusu veci-
niloru, intr'unu cuventu au prosperatu; éra au per-
dutu tóte aceste bunuri candu prea multa confidentia
ori apathi'a le facea se nu se mai gandésca la even-
tualitatea resbelului.

In tempii nostrii, famili'a de Savoia in capulu
unui micu statu militariu, ajungendu a uní cu forti'a

sub sceptrulu ei intrég'a Itali'a, si Prusi'a realizandu cu frumósa-i armata unitatea Germaniei, vinu de confirmare, pentru nu mai scimú á catea óra, acésta observatiune.

Recent'a cadere (relativa) a Franciei, este datorita unei prea mari confidentie in prestigiulu armelor ei. Repausandu-se pe glori'a gramadita de secole, ea credea cá nu mai are a se preocupa de eventualitatea resbelului, sigura fiindu, cá armatele ei n'au decátu se se arate cá se invinga; intr'unu cuventu francesii erau convinsi cá resbelele sunt nisce simple accidente in viéti'a statului loru. „Dela 1815 incóce mai alesu, dice dn. Lewal*), o idea fatala a prevaloratu in Franci'a. S'a consideratu starea de pace cá principala, cá esentiala, cá situatiune normala, si resbelulu cá esceptiune. Plecandu d'aci, s'a organizatu totu in vederea esistentiei armatei in interioru, rezervandu-si numai de a introduce câteva derogatiuni pentru candu aru avea a intra in campania. Petrecemu neaparatú mai multu tempu in pace decátu in resbelu; dara nu é mai puçinu adevératu, cá scopulu primordialu alu armatei este resbelulu. Ea é specialu destinata la acésta, si siederea-i in interiorulu tieriei nu póte fi considerata decátu cá o positiune de stationare, de preparatiune, pana se vina resbelulu. Inversulu de ceea ce s'a facutu pana acum este dara adevérulu practicu.

„Militaresce, totu trebue a fi exclusivu dispusu in vederea resbelului, posibilu in totu momentulu; apoi aceste conditiuni normale odata stabilite, li se voru aduce modificatiunile necesarie pentru a se adapta la starea de pace si a se aduce o impuçinare de cheltuieli bugetarie. Atunci dara, in momentulu de a intra in campania, departe de a se lua dispozițiuni esceptionale, se va revení din contra la sistemu normalu.“

Toti scriitorii militari se acorda intru a recunosce importantia preparatiunii la resbelu, si capitani cei mari au probatu cá nu despretiuescu de a se ocupa de cele mai minime detalii ale ei; campaniile cele mai frumóse ale lui Napoleonu si cele din urma resbele ale prusianiloru suntú totu atátu de interesante de studiatu sub raportulu preparatiunii, câtú si sub raportulu operatiuniloru. Aducénda aminte pe cele dela 1796 si 1800 in Itali'a; dela 1805, 1806 si 1866 in Germani'a, dn. Vigo-Roussillon**) insista asupra partiei care trebue a fi atribuita preparativelor, si concludé cumu urmédia: „..... Nu se póte atunci a nu se recunosce cá perfectiunea preparativelor, déca n'a asiguratu succesulu (cá-ci nimicu nu é siguru la resbelu), ilu facuse celu puçinu se devina fórte multu probabilu.“

Ceea ce dice dn. Vigo-Roussillon, cu' marea lui

autoritate, vorbindu despre administratie, se póte generalisa pentru totu ce are raportu cu resbelulu. Si intr'adeveru, studiendu cineva deaprópe causele rezultatelor neasteptate ale resbelului franco-germanu dela 1870—1871, si vedendu contrastulu ce presenta aceste doue poteri la inceputulu ostilitatiloru, nu va potea a nu fi frapatu de avantajele ce-si asiguraseru germanii dinainte. Se lasamu pe statulu-maioru prusianu se ne spuna elu singuru cum pregatise resbelulu de demultu, si cumu facilitase cele dintai operatiuni.

„In numerulu atributiuniloru statului-maioru in tempu de pace,“ dice relatiunea oficiala a acestui resbelu*), „este si misiunea de a studia in detaliurile sale cele mai minutióse, grupementulu masselor mari de trupe, precumu si transportulu loru in eventualitatea unui resbelu ori-care aru fi, si de a tiene gata dinainte proiectele de esecutiune necesarie.

„La epóc'a miscariloru de inceputu ale unei armate, consideratiunile politice si geografice cele mai multiple, vinu de se adauga la consideratiunile militare. Abia, in totu cursulu campaniei, este posibilitate de a se repara gresielele comise in momentulu concentratiunii primitive. Dara tóte dispozițiuni de luatú potú fi discutate cu multu tempu mai naainte, si, fiindu datú mai anteu cá trupele suntú gata a intra in campania, si cá servitiulu transporturiloru este organizatu, ele trebue se conduca la rezultatulu cautatu.“

„Proiectele detaliate de concentratiunea toturilor fortieloru germane in casulu unui resbelu cu Franci'a, formatiunea si compositiunea diverselor armate, adeca punctulu de plecare alu ori-carei operatiuni ulterioare, sunt espuse intr'unu memoriu redactatu de statulu-maioru prusianu chiaru din érn'a dela 1868 la 1869.“

Acéstu memoriu alu dlui de Moltke, incede prin a esamina relatiunea poteriloru ambelor armate active, eventualitatea unei diversiuni a francesiloru pe litoralulu marei nordului, ori in contr'a Germaniei de sudu si probabilitatile partieperei sudului. Dupa acésta, trece la consideratiunile asupra teatrului de operatiuni, esaminandu intré cari limite póte fi circoscrisu; cu acésta ocaziune, calculá cari ar fi rezultatele violarei neutralitatiei Belgiei ori a Elvetiei de cátra francesi, cumu s'aru transforma in acestu casu teatrulu operatiuniloru, si in ce positiune s'aru afla atunci prusianii.

Dupa aceste prealabile consideratiuni, trece la concentratiunea armatelor francese, si esamina tóte planurile probabile de operatiuni, adeca: unu marsiu alu francesiloru asupra riului Mein tindiendu a separa Germani'a de nordu de cea de sudu; o espeditiune indreptata directu in contr'a Germaniei de sudu,

*) Tactique de Mobilisation. — Studiu publicatu in Journal des Sciences Militaires, livresóna din Noembre 1873.

**) Des principes de l'Administration des Armées, par M. Vigo-Roussillon, intendant militaire.

*) La Guerre Franco-Allemande de 1870—1871, rédigé par la section historique du grand état-major prussien. — Traduction par E. Costa de Serda.

si discuta si ce au prusianii de facutu in fia-care din aceste casuri. Pe aceste baze, hotarisera unde au se efectúesca acesti din urma prim'a concentratiune.

Acésta odata hotaritu, dn. de Moltke esamina retieo'a cailoru ferate ale Prusiei; apoi calcula di cu di tempulu care va trebui pentru concentrarea totala, avendu „tablourile de transportu gata astu-feliu, in càtu fia care corpul de trupa se póta cunósce diu'a si óra imbarcării si debarcării sale.“ Dupa acésta compara midiulóeele de mobilisare si de concentrare ale francesilor, tienendu sém'a de organizatiunea armatei lorú; de positiunea taberelorú, a garnisónelorú; de repartitiunea trupelorú intr'ensele; de retieo'a cailoru ferate; de materialulu lorú de exploatatiune, si comúta astu-feliu, ce numeru de ómeni pótu concentra la debutu*) si in càtu tempn.

Dupa-ce termina cu tóte aceste cestiuni, purcede la grupementulu fortieloru. In acésta privintia, intra in detaliurile cele mai minutióse: determina mai anteu numerulu armatelorú si efectivulu lorú „dupa scopulu specialu ce fia-care va avea a implini,“ apoi trece la repartitiunea diferiteloru corpuri de armata „regulata in scopulu de a le permite la tóte de a fi gata in celu mai scurtu spatiu de tempu.“ in fine nu neglige de a hotari locútile pe cari au se se concentre fia-care armata, reserva etc.

Elu nu se multiamesce cu atatu, si mai calcula inca odata tempulu necesariu pentru concentratiunea complecta; arata mai cu de amănúntulu amplasmentele particularie ale fia-carei armate; resuma instructiunile ce trebúe se li se dea in privintia misiunii speciale a fia-careia din ele; si pentru cá aceste instructiuni se fia facute cu prudéntia, elu nu neglige de a esamina din nou tóte probabilitatile in privintia concentratiunii si primeloru operatiuni ale armatelorú francese.

Candu nu-i mai remane nimic de regulatu la frontier'a Rhinulu, memoriulu procedé la esamenulu probabilitatilorú mersulu unei espeditiuni a francesiloru pe tiermurile marei nordului si marei baltice, si prescrie dispositiunile pentru apararea lorú.

Acestu memoriu „a formatu, fara se i se fia adusu nici o schimbare, bas'a primeloru dispositiuni de luatu, candu resbelulu isbucni atatu de inopinatu.“

„Insupositiunea cá acestu proiectu va fi agreatu**),“ urméza a dice relatiunea oficiala, „lucrarile preliminare de tóta natur'a fúsera impinse pana la cele mai mici detaliuri, si, candu la ajungerea sa la Berlinu, M. Sa regele binevoi a-lu aproba. nu mai remanea decátu a se insemna dat'a anteiei dile a mobilisatiunii pe tablourile de marsiu si de transportu preparate pentru fia-care corpul de trupa, de catra sectiunea cailoru ferate la marele statu-maioru (locotenu-colonelu de Brandenstein), si apoi a pune se se incépa transporturile.“

*) La inceputu.

**) Adoptatu, primitu.

Prusianii se abstienusera de ori-ce mesura de preparative eventuale pana in diu'a de 15. Iuliu candu au aflu ca gubernulu francesu chiamase reservele si gard'a mobila, si cá isi armase dejá flot'a de resbelu. Atunci numai se dede ordinulu de mobilisatiune, in nóptea de 15. spre 16. pentru Germani'a de nordu; urmara apoi, la scurtu intervalu, si statele de sudu: in Bavari'a se dede la 16., fixandu-se inceperea operatiunii la 17.: in Wúrtemberg se dede la 19; éra in marele ducatu de Baden, odata cu celu dela Berlinu. Nu trecura trei dile, si la 18. regele prescria „ordinea de bataia,“ adeca formatiunea armatelorú cu staturile lorú maióre; éra la 31. armatele germane aprópe completu constituite, erau dejá concentrate dincolo de Rhinu in palatinatu, in numeru de 400 si mai bine de mii ómeni; transporturile de aprovisionari se urmau regulatu, si cetatile se puneau in stare de aparare.

In acestu tempu francesii se purtau in graba pe frontiera inainte de a-si fi completatu mobilisarea prin garnisóne, si fara de a astepta se-i ajunga reservele; astu-feliu, pana la 29. Iulu, divisiile de infanteria nu numerau mai multa de 6500 ómeni, éra regimentele de cavaleria multu tempu inca dupa acésta nu comptau decátu 500 sabii de fia-care. Cu aceste goluri, efectivulu armatei francese nu se suia nici la 200,000 ómeni. Pe langa acésta, servitiile nu ératu organizate, cetatile abia isi formau aprovisionamentulu, de si retieo'a de oali ferate se afla in conditiuni déca nu mai avantajóse, celu puçinu egale cu acelea ale retiei germane, si tóte caile de comunicatiune asemenea.

Intr'unu cuventu, pe candu totulu se petrecea in cea mai buna ordine la germani, si tóte servitiile functionáu cu cea mai mare púnctualitate, in tabar'a vrajnasia confusiunea domnia, si trupele erau asia de multu in lipsa de cele trebúintióse, incatu cu tóte stralucitele lorú cualitati, nu ératu in stare a intreprinde nici cea mai mica operatiune. Armata francesa era, dupa espresiunea consacrata, surprinsa in flagrantu delictu de concentratiune, precumu fusese cea austriaca la 1866. In asemenea conditiuni, primele operatiuni nu poteau fi decátu funeste pentru densii, si ei trebuia se se resimtia de acésta gresiéla in totu cursulu resbelulu.

Resbelulu incepea dara prin desastre pentru francesi numai si numai din caus'a lipsei de preparatiune: „Afara din punerea in servitiu a puscéi Chassepót, dice dn. Vigo-Roussillon, nimic nu se facuse pentru a se prepara acestu resbelu, prevediutu de patru ani. . . .“

Toti ómenii de resbelu suntu unanimi in apretiarile lorú asupra causeru evenimentelorú petrecute, fia in Bohemi'a la 1866, fia in Franci'a la 1870—1871; dn. Thiers, — care de si nu e militarú, a petrecutu inse o mare parte din viétia-i studiendu resbelele republicei si ale primulu imperiu, a contribuitu din tóte poterile la inaltierea fortificatiiloru

capitalei că ministru alu lui Ludovicu Filipu, a presidatu la organizarea armatei versaliese si la asediulu Parisului in contr'a comunei; — combătea resbelulu într'o siedintia a corpului legislativ devenita din caus'a lui memorabila, dicendu ca Franci'a nu „e gata“¹⁾; dn. generalu Trochu,²⁾ ingrigiatu pentru tiér'a lui de ceea ce se petrecuse in Bohemi'a, lucră pana la 1867 că se semnaleză între alte vitiuri ale armatei franceze pe acela de a intra in resbelu cu usiurintia, si se recomande guvernului si generaliloru de a pune mai multa atentiune la preparatiunea resbelului; dn. generalu Ducrot, atragea de repetite ori atentiunea guvernului séu asupra preparativeloru statului-maioru germanu pe candu comandá divisiu teritoriala dela Strasburgu³⁾; dn. Vigo-Roussillon de care vorbiamu mai adineaori, demonstrá la inceputulu an. 1869 in doue conferintie insemnate⁴⁾, absoluta necesitate de a se prepara resbelulu, si arăta cumu trebuescu a fi preparatē armatele in vederea lui; elu insista cu acésta ocaziune asupra invetiamentelor campaniei Bohemiei. . . .

Dintre istoricii resbelului franco-germanu, pana si dn. colonelu Borbstädt⁵⁾, inearnatiunea cea mai perfecta a chauvinismului prusianu, recunósee catu de multu datorescu compatriotii sei intieleptei loru preparatiuni.

Me veti scusa, dloru, ca insistu asia de multu asupra acestui punctu déca veti binevoi a ve aduce aminte, că totu ce sémana a preparativu de resbelu, se impedeaca la noi mai in totu-deauna de indiferentia, de multe ori chiaru de defaimare.

II.

Misiunea statului-maioru in tempulu pacei este de a contribui la preparatiunea resbelului cu munc'a si cu cunoscintiele sale speciale; de a da chiaru impulsione la acésta candu administratiunea superióra, din cause independente de vointi'a ei, se arata indaratnica; de a avea prevedere si pentru densa, că-ci ea nu se pôte gandi la totu.

Se cautamu, in scopulu de a potea procede la aplicatiune, a defini acésta expresiune astu-teliu, in catu se nu remana nici o ambiguitate séu indecisiune asupra-i. Scriitorii militari didactici si istorici, la diferite epoce au atinsu acésta cestiune; au datu sfaturi in acésta privintia; au aratatu midiulócele si preparativele ambelor parti pentru resbelele pe cari le descriau, inse n'au datu o definitiune completa; si candu au dat'o, fia-care o facea dintr'unu punctu de

¹⁾ Siedinti'a dela 15. Iuliu 1870.

²⁾ L'armée Française en l'année 1867.

³⁾ A se vedea epistolele publicate in diarie in tempulu resbelului, intre altele in diariulu l'Independance Belge.

⁴⁾ Des principes de l'Administration des Armées. — Doue conferintie facute la ministeriulu de resbelu la 3. si la 10. Martiu 1860.

⁵⁾ Campagne de 1870—1871. — Tradusu din limb'a germana de capitanulu E. Corta de Serda.

vedere restrinsu asia, in catu tóte cate s'au cercatu suntu particulariste. Cu tóte acestea, din relatiunile istorice cele mai complete, precum este aceea a statului-maioru prusianu, despre care amu avutu onóre a ve intretiené la inceputulu acestei conferintie, se pôte deduce urmatórea definitiune:

A prepara resbelulu, este a gasi tóte elementele de fortia, trebuintióse in campania spre a aduce la maximulu loru pe cele existente, a crea pe cele cari ne lipsescu, si a le aduna, coordina si organizá apoi astu-teliu in, catu, punendu-le in actiune se fia susceptibile d'a produce celu mai mare efectu putintiosu, si, s'avemu prin urmare catu se va potea mai multe probabilitati de succesu in favórea nóstra.

Se potu distinge doue feluri de preparatiuni: o preparatiune generala, in vederea unui resbelu oricare aru fi, si un'a speciala, in vederea unui resbelu datu — séu mai bine prevediutu.

Nu intra in programulu ce mi-amu impusu d'a enumera tóte elementele cari au o actiune, fia directa fia indirecta asupra resbelului; si apoi acésta ne-aru conduce prea departe. Voiu trece inse repede in revista pe cele mai importante, cautandu a atrage, cu acésta ocaziune atentiunea d-vóstra asupra acelor cari suntu de unu interesu mai imediatu pentru noi, si a arata cari dintr'ensele trebuescu a face obiectulu unui studiu mai de aprópe alu statului-maioru si in ce limite desvoltarea loru ilu privesce.

Dupa importantia e greu se le classamu; le vomu deosebi numai dupa natur'a loru, in doue grupuri:

I. Cele fara cari nu pôte esista — celu puçinu in starea actuala a artei militare — o actiune de resbelu.

II. Cele cari de si nu in totu momentulu in dispensabile, au o influintia directa séu indirecta, mediata séu imediata asupra conducerei si rezultatului resbelului, dupa mai multa séu mai puçin'a loru desvoltare, dupa ordonarea, dupa intrebuintiarea loru, dupa conditiunile in cari se afla.

I. Dn. Vigo-Roussillon distinge doue preparatiuni: aceea a resbelului si aceea a armatelor. Programulu d-salé difere de alu nostru in acésta, că-si propune a trata aceste cestiuni numai din punctulu de vedere administrativu, si se ocupa prin urmare numai de cateva principii de organizatiune si de servitiile administrative. Voiu adopta inse in enumerarea elementelor de fortia, impartirea ce o da elu vorbindu de preparatiunea resbelului, pentru cele de antei'a categoria. Elu dice că pentru a face resbelu, trebuie:

1) Bani.

2) Ómeni.

3) Cai.

4) Materialu si aprovisionamente.

Dintre tóte elementele de fortia — séu de actiune, — acestea suntu cele cari privescu mai indirectu pe statu-maioru; cu tóte acestea, nu e inutilu se le esaminamu puçintelu.

1. B a n i i.

În privința banilor, nu e treb'ă noastră se caută care aru fi sistemul celu mai apropiat spre a ni 'i procura, înse nu potemu trece cu vederea asupra unui principiu care cere a fi probat din tôte puterile noastre, acela adeca, că la rebelu cine apuca înainte, trage din această advantage imense asupra adversariului seu. Că s'o p'oa înse face, trebuie se pastreze secretul preparativelor și se aiba prin urmare fondurile la îndemână, cu facultatea de a dispune de densele, fara a justifica de-ocamdata de întrebuintarea lor. Scimu că această aru fi o derogatiune la legile financiare, dară candu e vorb'ă de a pregăti succesul unei campanii, consideratiunile militare trebuie neapăratu se prime pe tôte celelalte.

Prusianii au deslegat de multu această problema cu creșterea tezaurului de rebelu; dn. Vigo-Roussillon ne spune, că la 1812 Napoleonu dispunea pentru preparativele lui militare, de 180,000,000 franci, și că guvernul prusianu, la 1866, înainte de a începe rebelul, își alienase în secretu actiunile drumului de feră dela Coloni'a la Minden, și-si p'ut'ă astufeliu efectivul tezaurului de rebelu la 100,000,000 taleri. Elu exprima regretul că dreptul public și regulele financiare ale Franciei nu lasă guvernului facultatea și mijloacele d'a prepara rebelul într-unu modu mai completu, fara a o anunța la t'ota Europa. "Din nenorocire, și noi ne aflăm totu în acestu casu.*"

2. O m e n i i.

Legea noastră de recrutare ne procură unu numeru considerabil de oameni în raportu cu populațiunea țerei, înse e incontestabilu că ne-aru procură mai multi candu s'aru, ocupa cineva se caute cauzele incapacitatilor de a servi, precumu și pe acelea ale fraudelor, spre a le semna administratiei. Această lucrare făcută de consiliurile de revizie, pe districte, și centralizată la marele statu-maioru său la directia 1-ia din ministeriul de rebelu aru da, suntu convinsu, rezultate minunate, nu numai în privința acestei, dară și în privința multor altor puncte.

Dară, deca numerul joacă unu rol însemnatu, nu e unu cuventu că se se neglige calitatea. D'aci necesitatea d'a ne ocupa și de educatiunea junimei, care din nenorocire nu răspunde la noi decatu exigentelor vietii civile. Pentru că sistemul militiilor se deă fructe bune, e de neapărată trebuința se cautăm a desvolta de timpuriu în junimea țerei aptitudinile fizice și militare, și se le damu tinerilor ore-cari notiuni asupra serviciului militar. „Unu statu

*) Credem că la noi s'aru putea, fara inconvenientu, afecta la acestu usu fondul disponibil alu casei de dotatie a ôstei, pentru care se caută o destinație fara a i se găsi — cu obligatiunea de a înlocui sum'a în totu-deauna, îndată după încheierea socotelor rebelului. Această sumă, de si insuficientă pentru unu tezaur de rebelu, totu ne-aru putea ajuta puțințelu.

dice dn. Rustow*), care da tuturor cetățienilor și o educatiune civilă și militară preparatorie și complectă, este în stare de a aduce la maximum forțele sale militare utilizabile. . . ."

Ar fi otiosu se caute cineva cui aparține de a studiă cestiunea educatiunii militare că complementu alu celei comune, numai nu scimu de ce nu s'aru ocupa și statulu-maioru de dens'a.

3. C a i i.

Deca cestiunea remontei nu e de resortul statulu-maioru, nu e mai puțin adevăratu, că proporțiunile catoru trele arme trebuiesc a fi stabilite de densulu, că acestea se nu mai fia determinate de consideratiuni bugetare și altele, ci numai de consideratiuni tactice. Asemenea e bine se-si dea și elu cuventulu în cestiunea transporturilor; că-ci, la rebelu, tôte detaliurile logisticii ilu privesc în particularu. Prin urmare, statulu-maioru revine sarcin'a d'a calculă trebuințele, d'a dá ore cari cifre, după care apoi, cine este în dreptu, se se ocupe de mijloacele d'a ne procură caii, și de calitățile lor.

4. Materialulu și aprovizionamentulu.

Vom lăsa d'o parte celalaltu materialu de rebelu, că se dicem numai unu cuventu asupra armelor.

Alegerea sistemului, întreținerea și reparatiunea lor nu privesc pe statu-maioru; înse e bine se-si dea și elu opiniunea asupra numerului și proporțiilor lor, precumu și asupra priorității candu e vorb'ă de a se face comande pentru unu armamentu generalu în ajunulu unui rebelu probabilu.

II. Elementele din acestu grupu trebuie se faca la noi, d'aci înainte, obiectulu constantei preocupatiuni a statulu-maioru în timpul păcii. Actiunea lor asupra evenimentelor ne va fi cu atât mai favorabilă, cu câtu ele voru fi mai bine studiate, mai bine apretiate, și cu câtu voru fi mai bine preparate în vederea mersului probabilu alu unui rebelu, oricare aru fi, ori alu unui rebelu datu.

Êta cele principale său apr'ope principale dintre acestea:

1. Organizatiunea armatelor.
2. Sistemulu de mobilizare.
3. Gradulu de facilitate d'a se concentra armatele.
4. Condițiunile viabilității.
5. Sistemulu de apărare alu țerei.
6. Sistemulu de rebelu.
7. Modululu de actiune alu trupelor și alu staturilor-maiore.
8. Preparatiunea esicrierului strategic**) în vederea rebelurilor probabile.

*) De l'Éducation Militaire. — Tradusă din limb'a germană în cea franceză de Gustave Bayvet.

**) Planulu strategic. Echiquier, tablă, scândurică de joc în Siachu.

9. Organisationsneea de diferite servitii.

10. Modulul de aplicatiune alu descopeririloru moderne si adaptarea loru la usulu armatelor.

11. Legislatiunea privitoare la resbelu, adeca regule cari se determine in tote circumstantiele dreptn-rile si datorile armatelor si ale individiloru facia cu populatiunile amice seu inamice si cu armatele si trupele inamice.

Se esaminamu puçintelu aceste subiecte in parte, nu cá se ne formamu opiniunea asupra-le, nici cá se stabilimu regulele dupa cari aru trebui se se urmeze in tote casurile in priviuti'a loru, ci mai multu cá se cercamu o schitia de programu alu ocupatiuniloru statulu-maioru.

(Va urma).

Documente historice din 1848 et 1849.

(Urmare.)

74. Pe câtu a duratu bellulu civile, administratiunea incepuse a se conforma dupa nationalitati. In comitatulu Cetatiei-de balta pe langa administratoriulu militariu era aplicatu sub titlulu curiosu Ad latus cá comissariu romanescu protopopulu Stefanu Moldovanu, éra cá comissariu sasescu parochulu Stefanu Ludovicu Roth. Magiarii din acelu comitatu fugisera care in catrau, éra cei mai teneri se batea in óstea lui Kossuth. Aci parochulu Roth refrasu la parochi'a sa din diverse cause, între care si unu morbu uritu (hoemorrhoides), se plange cá de cei facu síla cá se mérga la postulu seu, si cere dela collegulu seu, cá se'lu escuse.

Hochehrwürdiger Herr!

Wenn Herr Administrator krank ist, und Sie nicht deutsch schreiben können, so sind in Mediasch noch Leute genug, die solches thun können, welche Schrift dann vom Herrn Administrator unterfertigt werden kann, wozu ich nicht unumgänglich nothwendig bin, auch nicht verantwortlich, weil ich wiederholt darauf angetragen habe.

Ich bin anderer Ursachen wegen auf Mediasch gekommen, und werde mich zu vertheidigen wissen: da verliere ich nicht gleich den Kopf. Jetzt kann ich aber nicht aufsitzen, da ich wie bekannt, ein Hämorrhoidal-Abweichen habe, und Krankheit entschuldiget.

Meinen, auch heute, abgeschickten Brief an Se. Hochwohlgeboren Herrn Administrator wird wohl derselbe bis jetzt erhalten haben, das darinnenstehende bitte zu beherzigen. Sind Euer Hochwürden gesund, so stehet Ihrer Reise nach Kokelburg nichts im Wege. Ich folge sogleich, als es meine Leibesbeschaffenheit erlaubt. Säumen Sie nicht den Bericht schleunigst abzusenden, denn nicht in der Reise nach Mediasch, sondern allein in der verspäteten Anzeige kann ein Fehler liegen, der mich jedoch nicht treffen kann, da

ich wiederholt dazu in aller Bescheidenheit angefordert habe.

Sollten Sie nach Kokelburg abreisen, so wird sich Herr Major Baron d'Urraca bereitwillig finden lassen, Ihnen durch kaiserliche Mannschaft die erforderliche Sicherheit zu verschaffen, die ohnedem bis noch nicht sonderlich gefährdet sein mag.

In aller Hochachtung verharrend, nebst Respectbezeugung an T. Herrn Administrator.

Euer Hochwürden

Mediasch am 5. Jänner 1849.

ergebenster Freund und Diener
St. L. Roth, adlatus.

75. Bem cu óstea magiara strabatuse pe lá 25 Dec. 1848 pâna la Clusiu, dara pâna atunci in Sibiu nu se scia nimicu despre acésta schimbare a lucrurilor, ceea ce se cunosce si din urmatóriele 2 acte.

Comitetulu Natiunei romane

V. Prefectulu Stefanu Moldovanu

Comitetulu priimi in dilele trecute o ordinatiune dela I. G.-Comando, cá se ordinez la M.-Vásárhely cá farin'a pentru magazine din acelu orasiu se se transpórté la magazinulu din Clusiu, ce s'a si facutu. Dar Comitetulu lua insciintiare cá o parte din acelu transportu s'ar fi opritu de catra romanii din Zau. Comitetulu a reportatu la G.-Comando, de unde a primitu o alta ordinatiune, din care ti se alatura aci o copia sub A, pe care se o mani prin estafeta pana la Zau, cu adausu cá, acea farina, daca pana acum n'a devenitu in man'a rebelliloru calmuci, se se transpórté la Mediasiu ori Ibasfalau.

Sabinu 5 Ian. 1848. Simeon Barnutiú,
Presidente.

76. Praefectul Legiunei III. catra Administratorulu Comitatalui Cetatei de Balta
D. Stefan Moldovan.

In dio'a din 25/6 Ian. am primitu duoe epistole ale On. Dnii Tale. La cea din teia de locu m'am miscatu cu trup'a din Bobohalma, si acum me afli in Curia, lasandu in locu unu tribunatu in forma de pichieturi. De acést'a inse me doare, cá ci m'am miscatu, pentru cá Vásárhely tremurá de lagerul meu, mai nainte a fostu flamurele uniunei, dar dupa acea le-au trasu, pentru cá in M.-Vásárhely nu e multime mai mare decâtu eu cu Vladutiú oasiu putea nimici, si nice trebuie intardiatu cá se nu se inpute si asca. Se mi se dea mie facultate si o companie militia. La Turda inco dupa cum noi stimu, nu se afla mai multi de catu 5000 gubasi*), poate voru fi mai multi la Clusiu.

*) Numiti asia dela vestmentul loru de asupr'a, numitu guba, ceea ce pe airea se dice sarica. Era mai totu lanceri romani, adusi asupra nóstra dein comitatulu Biharu etc. Red.

Adoua epistola de locu o amu comunicatu cu Vladuti, si până acum vor fi caleretii la Zau, inse numai pentru acea am trimisu că se se cerce lucrulu mai cu ameruntu, inse ei stiu intemplarea farinei in chipulu urmatoriu, adeca: mergendu carale spre Clusiu pana la Zau oare cine le au intorsu, spunendu că vine vrasmasului, si intorcunduse in M. Bandu, au stationatu, unde unguri le-au prinsu 4 cara. De acolo mergendu prin Nasna in Vásárhely, de unde D. Major Clocotianu au fostu esitu, au picatu in man'a vrasmasiului, inpreuna cu patru catane, care prin prevedintia suntu scapati, si dñsi la Sibiu. — Asia e cu farina.

Tocma acumă mi-au adus prinsu doi cocisi din M. Vásárhely, care au fostu trimisi in Siomfaleu la curtea lui Donath că se duca porci, din care earasi numai atata am pufut scoate, că cetatea o padiescu singuru Magyarii din scaunu. Cocisii suntu prinsu, caruti'a care este a orasiului, sequestrata, si porcii la mine in pivnitia.

Pe langa toate acestea rugandute se me mai insciintiedi, sunt M. On. Dñii-Tale

Datu in Cetate de Balta 1848 ²⁶/₅ Dec.
credintiosu filiu

Vasiliu Moldovean,
Praefectu Leg. III.

77. Prea on. Domnule Protopopu!

Inca odata me mai rogu procureadia'mi Cindere. Eu m'amu asediatu in Bobohalma pana mi se voru aduna omenii; de aici amu asediatu picheturi, giuru inpragiu, pana in drumulu Vasiarheiului. La Ernoth nu este lagaru, fara este alu lui Vladuti la Atientisii, cu care ne mai inpreunamu prin picheturi. Din Muresiu-Vasarhely nu suntu magiari decatu cei de locu seu inbracatu militaresce si astépta potere. Cei dela Turda amu auditu că aru fi pasitu pana in marginea Muresiului la Hadareu. Eu dupa ordinatiunea comitetului amu urmatu comunicatiunea magiariloru prin scrisori; dara sum superatu că nu amu capetatu comandantu dela generalulu Vardener.

Scrie'mi dela cine potu cere comandantu; si in ce stare sunteti in Mediasiu, si ore la strigarea nostra dobandi-vomu ajutoriu*).

Din Leg. la Bobohalma, Vasiliu Moldovanu,
1848 24 Dec. st. v. prefectu Leg. III.

78. Prea onorate Domnule!

Capatandu instructiune dela comitetu că se priveghiezu dupa caletori si se cercetezu dupa scrisori

*) Dein acésta correspondentia inca se vede curatu, că lobontii, adeca cei inperatesci, si romanii era nespusu de reu informati despre miscarile curutiloru. Spre a se convinge cineva de tristulu acestu adeveru, are se alature de ex. datele acestoru acte cu actiunile bellice dela Ciucea, Clusiu, Desiu etc. dein Dec. 1848 pana in 15 Ian. 1849. Red.

periculose, eu sum cu luare amiate pe la tóte drumurile. Si tocni'a eri am prinsu trei, la cari s'au aflatu aceste scriatori, din care se poté vedea, cine e ducele rebelliloru, cata suma si pe unde se astépta; inse din gur'a loru veti sci mai multu, numai se se examinadie bine. Te rogu că aceste scriatori se le comunicu In. G.-Comando.

Cercetandu si mai aprópe dupa farina, s'au intemplatu asia pr. ti-amu scrisu mai nainte, si acum este in man'a dusmanului.

Roga pe In. G. se mi dea assistentia militara, se ocupu Vasiarheiulu, se nu aiba cörtele kandászok.

Datu in Cetate de-Balta, 1848 8 Ian. la 6 óre*).

Vasiliu Moldovanu,
prefectu Leg. III.

79. Dela comitetulu natiunei romane.

Domnului V.-Prefectu St. Moldovanu.

Escelenti'a Sa domnulu Comandante Generalu Baronu Antoniu de Puchner, prin decretu presidialu cu datu 28 Dec. 1848. Nr. 5062, 5180 si 5233, demanda strensu, că respectivele prefecture si tribunaturu romane se indemne cu totu adinsulu pe conationalii nostri, că catu se poté mai scurtu se administre tóte resturile de dasde imperatésca la perceptorii tienuturiloru, pentru că greutatea speselorü publice nu mai sufere nici o amánare.

Acésta porunca vi se inpartasesce spre strensa urmare si implinire.

Sabiuu 10. Iun. 1849**).

Simeonu Barnuti, Gabrieļu Dorgou,
presiedinte.

80. — Acésta epistola a dlui Dobolyi Lajos prinsa de prefectulu legiunei III. romanesce, considerata dein punctulu de vederé atinsu mai susu la altu documentu, este éراسi fôrte instructiva. Coprinsulu ei adeca ne invétia de nou, că in timpuri bellice chiaru avendu cineva cea mai ferbinte dorintia că se afle curatulu adeveru, la totu passulu da preste minciuni alaturea cu sciri adeverate. Scrisórea nu are data; este inse cea mai mare probabilitate, că Dobolyi o a scrisu catra amiculü seu Samuila in 5 Ianuaru 1849, in care di Dobolyi scrise si catra Pista (Stefanu) alu seu, infruntandu'lu pentru că nu 'ia tramisu 36 ferdele de grau si 'i amenintia cu juramentu, in maniera turcésca dicundu, că va veni preste pucinu la

*) Passagiulu dein urma alu acestei epistole dá proba de unu curágiu extraordinariu alu acestui prefectu, pre atata pre catu celü de antaiu si cu epistolelele precedente arata miserabil'a neingrigire a comandei generale dela Sibiu.

Red.

**) Baronulu Puchner nemerise fôrte reu cu acelu decretu alu seu, pentru-că acumu partea cea mai mare a tieriei cadiuse éراسi in potestatea insurgetiloru, precumur se va vedea dein mai multe documente urmatorie.

Red.

mosi'a sa si apoi ii va da elu. In 18 et 19 Dec. au fostu bataliile la Ciucea, in 25 Dec. Clusiulu era in potestatea lui Bem; óstea imperiala desbinata in doue ajunsese in 27 la Alb'a-Iuli'a, si un'a parte in retragere catra Bucovin'a. In 1 Ianuaru insurgentii ocupasera si Nasaudulu. Din tóte acelea actiuni bellice secuui dein Murasieni si anume acestu Dobolyi de si avea spioni mai multi si mai buni cá austriacii, scia numai atata, cá a intratu in tíer'a nóstra óste mare unгурéscá sub comand'a lui Bem, séu cumu ilu scrie densulu Böm, cu Katona si Teleki, cá generariulu imperat. Wardener lovitú fiindu de apoplexia a moritu, si cá pe „agitorii“ romani ii pedepsescu aspru (Bem publicase indata lá intrarea sa amnestia generala, cumu se vede din documentulu respectivu; rebellii inse n'au voitu se scia nimicu de acea amnestia). Dupa acestea Dobolyi adaoge fabul'a ne mai audita pana acilea, cá cu Bem aru fi venitu in tíera si un'a óste de 8 mii romani curati, pusi sub comand'a renumitului nostru barbatu Eftimie Murgu si sub a comissariulu Gavriulu Mihali, cá dein tóta óstea lui Bem acei romani dela Ungari'a aru fi cei mai selbateci (a leg vadabb), si cá aru fi maniosi pe romanii ardeleni, péntru-cá acesti'a n'au datu man'a cu magiarii. In a dou'a parte a epistolei se mai insfra alte fabule amestecate cu sciri adeverate, inse si acelea cunoscute reu, falsu, pe dosu, sucíte, scalciate, adeca curatu asia precumu facu si astadi tóte diariete magiare si cele nemtiesci dualistice cu mai tóte scirile bellice cate publica ele dela Serbi'a, Bulgari'a, Bosni'a, Montenegro, Constantinopole etc. Eca si epistol'a lui Dobolyi in originalu.

Édes Samu!

Igérétemet nagyon későre válthatom be, oka pedig az, hogy alkalmam kitől irjak nem volt — tehát ezért engedelmet kérek. — Földvári úrral több ízben beszéltem, 's azt monda, hogy mihelyt magát valahol állandosíthatja, azonnal ígérétét bé váltja. — Most telyes lehetetlen. — Itt sokféle hir kereng, hogy mi a való benne alig lehet kivenni. — Annyi csak ugyan igaz, hogy Erdélyben benyomult egy roppant magyar tábor, még pedig három vonalon. — Vásárhelyhez még meg nem érkezett, de minden órán várjuk az egyiket, melynek vezére General Böm, ebbe van katona Miklós és Teleky Sándor is; lassan haladnak, mert mindentűt magyarazzák a föld népinek bejövetelek czélját — a bujtogatókat keményen büntetik — a föld népivel szeliden bánnak — egy csapatot mint beszélük Murgu vezérek, a mely áll 8000 tiszta oláhból, velle van k. biztos Mihály Gábor; ez a legvadabb, — t. i. Murgu és a csapatja is az oláhok ellen, — hogy miért nem fogtak kezét a magyarokkal. — Reményeink és kinézéseink eléggé biztosok; — egyébaránt a jövőbe belátni nem lehervén Isten igazgatja dolgainkat. — A székelyekre nézve csak annyit irhatok, hogy határozottan beszé-

lik, hogy oda a sorkatonaság soha behatolni nem tud — sokat levágtak közülök.

Magyarországon a dolgok közhir szerint még jól állanak — Windischgrätz állomásáról el van mozdítva, egy Gruber nevű van helyébe téve, az „Allgemeine“ szerint. — István volt Nádor minister-elnök, Kossuth pénz-, Mészáros hadügyi-minister, a „Wiener-Zeitung“ szerint pedig Kassa, Lőcse be van véve — de ezzel egészen ellenkező mint irám az „Allgemeine.“ — Minek inkább lehet hinni. — Mikó Imre, Bánfi Miklóssal felment. — Pestről Szécsényi, ki egészen meggyogyult. — Mészáros és sok Praelatusok és püspökök, 's főurak vannak jelenleg Olmützbe, a dolgot diplomacai uton kiegyenliteni. — A hosszas írásról, ha tudták, engedelmet könyörgök — egyébaránt az új évben új örömekeket, és boldogabb napokat mint a mult év három utó havába, áldja meg az Isten mindnyájokat — sorsunk jobbra fordul — mihez teljes reményünk, a midőn újból ölelhetjük, a kiket szeretünk — addigis nőimmal és gyermekeimmal együtt csokoljuk és maradok

őszinte barátja.

Dobolyi Lajos.

U. i. Mig levelem végzém mondák, hogy a Boli szerint General Vardener ki Galliciából jött, Torda és Vintz között guta-ütés következésibe lováról leesve megholt — ez futás közt történt.

Édes Samu!

U. i. Cseh János bátyámékat előttünk igen kedves háza népével együtt tiszteljük.

Pista! Otthon léttemkor kértem volt kendet, hogy szerezzen egy szekeret, 's a Májorné urasszony által assignált 24 véka és a tiszteletes Esperes ur általi 8 véka meg ígért buzát, és Vas Mihály urtól is 4 és így öszvesen 36 véka buzát küldje bé — vagy ha nem kap kend jöjjön személyesen bé, de kend sem egyiket sem másikat nem tette. — Még egyszer intem kendet, hogy ezen tett rendelésemet rögtön telyesítse, mert ha nem — mentől hamarabb meglátogatom én kendet — de Istenemre mondom: oly látogatás lesz, mi kendnek sokba fog kerülni, ezt hogy elkertülje várom a megígért gabonákat. — A Májornétól a gabonát a tiszt a mesturamnál lévő rendeletre feltölti. — Istentől áldást kíván

K.-Vásárhely, 5. Januar 1849.

Dobolyi.

(Va urma.)

Nr. prot. S. XI., 1876.

Procesu verbale

alu siedintiei extraordinare a comitetului asociatiunii transilvane, tienuta in 25 Iuliu c. n. 1876 sub presidiulu Dlui Iacobu Bologa, fiindu de facia dd. membri I. V. Rusu, I. Hani'a, E. Macelariu, V. Romanu, C. Stezariu, Z. Boiu, Dr. D. Racuciu, Dr. A. Brote, I. Cretiu si cu asistenti'a secretariului Dr. D. P. Barcianu.

§ 107. Punendu-se la ordine raporturile comisiunilor alese in siedinti'a din urma, se raportéza mai intaiu din partea dlui I. V. Rusu despre lucrarile mai departe ale comisiunii esmise pentru a'si da parerea despre punerea in lucrare a propunerilor dlui L. Vajda.

Conformu insarcinarii primite in siedinti'a din 9. Iuniu a. c. comisiunea a compusu o consemnare aceluor barbatii distinsi si meritati prin promovarea literaturii si culturii nationale, pe cari dens'a ii crede demni a li se eternisá memoria in sensulu propunerilor dlui L. Vajda. La compunerea acestei consemnari comisiunea a avutu in vedere pre barbatii diteriteloru epoca din tóte tierile locuite de romani. Comisiunea propune deci primirea consemnarii si propunerea ei la proxima adunare generala spre aprobare.

Se primesce, ér consemnarea se aclude la acestu procesu verbalu sub A.

In privinti'a compunerii biografieru amintitiloru barbatii, comisiunea afla a fi de lipsa se premérge culegerea dateloru recerute in modulu indigitatu de ea in raportulu din 9 Iuniu a. c. Propune deci: cá consemnarea resp. comunicandu-se cu barbatii competenti acestia se se róge a'si da parerea cu privire la barbatii consemnati si eventuelu a o intregi.

Mai departe se se róge cu aceea ocaziune a comunica comitetului datele biografice, ce le ar posede despre atari barbatii, eumu si portretele lor, si a face cunoscutu locurile si persoanele, dela cari, dupa sciinti'a lor, se mai potu procura asemeni date si portrete.

Dlu Z. Boiu representandu opiniunea minoritatii comisiunii face contr'a propunerea, cá biografiele se fia compuse de cate unu barbatu, cá se se conserve unitatea lucrarii. Spre acestu scopu se se propuna adunarei generale cate 1 barbatu meritatu, si adunarea se prelimineze unu premiu corespundiatu pentru compunerea biografiei aceluia.

Culegerea dateloru biografice se se lase apoi in voi'a acelu barbatu de litere, care voiesce se compuna biografi'a.

Dupa o desbatere mai indelungata punendu-se propunerile la votu.

Se primesce propunerea maioritatiei comisiunii cu 5 contra 3 voturi, dupa-ce D. Stezariu s'a abtinutu dela votare.

§ 108. Urméza raportulu comisiunii alese pentru revisiunea bibliotecei.

Raportorulu comisiunii dlu I. Cretiu arata, cá pentru de a poté satisfice unui conclusu alu adunarei generale din anulu trecut, care cere publicarea in „Transilvani'a“ a celoru mai insemnate opuri din bibliotec'a asociatiunii, aru fi de lipsa o arangiere noua a bibliotecei si o inregistrare mai practica a cartiloru.

Spre acestu scopu se propune

1. Introducerea a 3 registre si adeca: unulu chronologicu, unulu alfabeticu si unulu dupa specialitati, remanendu a se insemna in o rubrica speciala la cele doue din urma loculu unde se afla asediata o carte anumita in biblioteca.
2. Amenarea publicarii in fóie pana dupa finirea acestoru registre.
3. Brosiurarea colectiunii de diurnale, ce se afla in biblioteca.

Se primescu propunerile comisiunii.

§ 109. Comisiunea insarcinata cu darea de séma despre unu modu mai corespundiatu de elocarea baniloru din fondulu asociatiunii, prin raportulu seu Dr. A. Brote propune a remané pe langa modulu de elocarea de pana acuma, pana la timpuri mai normale, de órece in tempulu de facia valorile suntu pré schimbatióse si s'aru poté usioru intempla cá asociatiunea se suferé pagube mai insemnate.

Se primesce.

§ 110. Secretariulu asterne spre aprobare programulu adunarei generale urmatóre.

Programulu se apróba si se decide a se trimite on. redactiuni ale toiloru romane spre publicare.

§ 111. Dlu presiedinté provocandu-se la conclusulu comitetului din siedinti'a trecuta, de a serba unu parastasu in amintirea arhiepiscopului si metropolitului Andreiu Br. de Siagu'a, propune a se aduce acestu conclusu la cunoscinti'a Escelentiei Sale parintelui arhiepiscopu si Metropolitu Mironu Romanu si a venerabilului consistoriu archidiecesanu, cu rogarea, cá se binevoiesca a participa, resp. a pontifica la serbarea parastasului.

Mai departe propune a se insciintia magistratulu cetatii despre tienerea adunarei generale in 10—11 Augusta st. n. in Sibiu.

Se primesce.

Sibiu d. c. m. s.

Verificarea acestui procesu verbalu se concrede dloru membrii: Rusu, Boiu, Romanu.

Iacobu Bologa mp., Dr. D. P. Barcianu mp.,
presiedinte. secretariu.

S'a perlesu si verificatu. Sibiu in 29. Iuliu 1876.

I. V. Rusu mp. Z. Boiu mp. V. Romanu mp.

Nr. prot. S. XII. 1876.

Procesu verbale.

alu sedintiei extraordinare a comitetului asociatiunei transilvane, ținuta în 26. Iuliu st. n. 1876 sub presidiulu dlui Iacobu Bologna, fiindu de facia dd. membri I. V. Rusu, E. Macelarui, C. Stezariu, Z. Boiu, V. Romanu, Dr. A. Brote, I. Cretiu si cu asistenti'a secretariului Dr. D. P. Barcianu.

§ 112. Dechiarandu-se sedinti'a de deschisa secretariulu raportéza despre actele incurse dela sedinti'a din 9. Iuniu, până la sedinti'a de facia.

Nr. exh. 216/1876. Venerabilele consistorie arhidiececane din Sibiiu si Blasiu aducu la cunoscinti'a comitetului că, cu privire la conclusulu adunarei generale a IX. p. prot. XXI. lit. b. c., recomendatu de nou spre considerare prin comitetu sub dtulu 9. Iuniu a. c. s'au dispusu dejá de mai nainte cele de lipsa pentru eternisarea barbatiloru, cari au escelatu prin lucrarile loru pentru biserica si natiune.

Spre placuta sciintia.

§ 113. Nr. exh. 215/1876. Consistoriulu arhidiececanu din Blasiu retramite actulu fundationalu vechiu alu dlui jude regiu Basiliu Basiota din Odorheiu.

Spre sciintia cu aceea cá se se retramita dlui fundatoriu.

§ 114. Nr. exh. 207/1876. Postulu stipendistu Pinteá Ternovénu, dela academia de silvicultura din Mariabrunn, arata că fiindu de presentu in oficiu de statu spre a casciga praes'a receruta pentru depunerea esamenului de statu din forestierie, nu pôte corespunde acumu-odata obligatiunei luata asuprasi prin primirea stipendiului de a servi in patria.

Spre sciintia.

§ 115. Nr. exh. 208/1876. Candidatulu de profesura Teodoru Ceontea se róga de unu ajutoriu de 150 fl.

Comitetulu deicide a se rescrie dlui Ceontea, că neavendu comitetulu la dispositiune vreo suma pentru astfelu de scopuri, nu pôte satisfacere cererei sale, dar o va recomandá spre considerare in bugetulu anului viitoriu, care se va satori la adunarea generala, ce ne sta inainte.

§ 116. Nr. exh. 212/1876. Stipendistulu Emilianu Popoviciu dela scóla reala din Sibiiu, asterne in copie atestatulu de pe sem. II-lea pe 187⁵/₆ si atestatulu de maturitate, din cari se vede că densulu a facutu progresu escelentu.

Spre placuta sciintia.

§ 117. Nr. exh. 214/1876. Dlu cav. de Puscarui comunica cu privire la legatele facute asociatiunei si fondului academiei de repausatii George Grabovsky si Teodoru Mutovsky din Pesta că, punendu-se in contielegere eredele universalu Constantinu Grabovsky acest'a a promis a respunde sumele testate asociatiunei in Septemvre a. c.

Spre placuta sciintia, cu aceea cá se se trimita dlui Constantinu Grabovsky o adresa de condolentia din partea comitetului.

§ 118. Nr. exh. 217/1876. Dlu Z. Boiu, asessoru consistoriale, si membru alu comitetului multiamesse pentru onorifica ipsarcinare de a ținé unu cuventu bisericescu in amintirea mitropolitulu Andreiu br. de Siaguna, la parastasulu, ce se va celebrá cu ocasiunea ținerei adunarei generale si arata totu-odata, că deca nu va intreveni vr'o pedeca, cu cea mai mare placere primesce insarcinarea.

Spre placuta sciintia.

§ 119. Nr. exh. 218/1876. Directiunea despartimentulu cerc. VI. (Deva) asterne protoeolulu adunarei generale ținuta in 29. Iuniu a. c. in Hunedóra.

Din acestu protocolu se vede că adunarea generala s'a ocupatu cu urmatórele lucruri.

- 1) A decisu a starui pelanga auctoritatile competente pentru infintiarea cu tempulu de scóle de adulti, unei scóle de agricultura, conformu convocarei comitetului, si cu deosebire pentru infintiarea de gradini scolare de pomaritu si legumaritu.
- 2) A impoternicitu pre subcomitetu fara de a satori unu bugetu pe anulu 187⁶/₇, a poté spesa dupa impregiurari, avendu subcomitetulu a raporta adunarei generale urmatóre despre cheltuelile facute.
- 3) Cu privire la distribuirea ajutóreloru pentru invetiacei de meserii, date din unu fondu anuitu, admiinistratu de subcomitetu, s'a hotaritu, a nu se crea alte ajutóre, pana ce nu se voru distribui cele hotarite de adunarea generale trecuta, si cari in lipsa de concurenti inca nu s'au potutu distribui.
- 4) S'a ținutu unu discursu despre, „Economia nationala si politica“ din partea actuariului subcomitetului Alecsiu Olariu.
- 5) S'a constituitu de nou subcomitetulu alegandu-se de directoru dlu avocatulu Dr. L. Petco, si de membri Georgiu Nicóra, Ioanu Balomiri si Simeonu Piso din Deva, Ioanu Fodoru, Avramu Pecurariu, Mihaiu Bontescu din Uniadóra; ér de membri suplenti dnii: Isaia Moldovanu si Nicolae Oprea din Deva, Georgiu Nandrea din Dobra, Basiliu Popoviciu din Hondolu si Petru Fagarasi din Zamu.

6) S'a hotaritu locul ținerei adunarei generale urmatóre in opidulu Hondolu.

Conclusele adunarei generale de sub p. 1. 2. 3. 4. 6 s'au luat spre placuta sciintia aprobandu-se. Catu pentru cele de sub p. 5 cu privire la membrii alesi, subcomitetulu se aviséza la § 14 din „Regularea midiulóceloru“ spre orientare.

§ 120. Nr. exh. 219/1876. Elevulu dela scóla de agricultura din Ferestreu (Bucuresci) Ioanu Stoianu din Teuni in Transilvani'a, se róga pentru unu ajutoriu de 60 fl. v. a, pentru a poté depune esamenulu pentru a casciga diplom'a.

Neavendu comitetulu la dispositiune sume spre

acestu scopu nu se afla in positiunea de a satisface cererei dlui Ioanu Stoianu.

§ 121. Nr. exh. 227/1876. Directiunea drumului feratu primu transilvanu aduce la cunoscinti'a comitetului, ca membriloru asociatiunei, ce voru voi a participa la adunarea generale din Sibiiu le concede favorulu de a calatori cu unu biletu de clasa a III. pe clas'a a II. si cu unu biletu de diurnitate de clas'a II., pe clas'a III. tour si retour din 5 pana in 15. Augustu.

Spre placuta sciintia cu aceea, ca se se faca dispositiunile necesare pentru ca acést'a se vina la cunoscinti'a respectiviloru.

§ 122. 1) Pentru bibliotec'a asociatiunei a incursu dela academi'a de sciintie din Buda-Pesta din productele literare ale academie: tom. IV. fasc. 1. 2. 3 din 1875; tom. V. din 1875 fasc. 5; tom. VI. 1875 fasc. 9 din tom. IV. din 1876 fasc. 8; tom. V. din 1876 fasc. 11; din tom. VI. 1876 fascióra 1—2 si X—XII; din tom. VII. 1876 fasc. 1—3.

Spre placuta sciintia.

2) Dela dlu Fridericu Engber anticuaru in Sibiiu:

- 1) Novum Testamentum domini nostri Jesu Christi ex versione vulgata, cum paraphrasi et anotationibus Henrici Hammondi auxit Joannes Clævus Francofurti 1714, folio legatu.
- 2) Tractatus duo de Exceptionibus et Quaestionibus seu Torturis Reorum opera Henrici Christ. Senckenberg, Francofurti 1730, legatu.
- 3) Volfgangi Adami Lauterbachii Collegium theoretico practicum stadio B. filii Ulrici Thomae Lauterbachii Tomus secundus et tertius a Pandectarum: lib. XX. usque ad XXXIX. et usque ad finem. Tubingae 1764.
- 4) Fabii Quintiliani de institutione oratoria libr. duodecem. Lipsiae 1803—vol. II.
- 5) Briefe über die Kantische Philosophie von Karl Leonhard Reinhold. Leipzig 1792, 2 tomuri.
- 6) Die Grundwissenschaft des Rechts v. D. F. Ch. Weise. Mannheim 1804. Tom. I.
- 7) Homeri et homeridarum opera et reliquiae ex recensione F. Aug. Wolfii. Lipsiae vol. III. et IV.
- 8) Lehrbuch der deutschen Reichsgeschichte von E. C. Wieland. Leipzig 1788.
- 9) Kritisch-historisches Lehrbuch der ganzen theoretischen Philosophie von Henning.

Verificarea acestui procesu verbalu se concrede dloru Rusu, Stezariu, Dr. Brote.

D. U. S.

Iacobu Bolog'a mp. Dr. D. P. Barcianu mp.
presiedinte. secretariu.

S'a perlesu si verificatu. Sibiiu in 29. Iulia 1876.

I. V. Rusu mp. Stezariu mp. Dr. A. Brote mp.

Siedintiele adunarei generale s'au tinutu in ordinea cea mai buna, acumu ca totu-deauna de 15 ani incóce. Adunarea nu a fostu asia numerosa precumn s'aru fi potutu astepta cu totu drep-tulu ca se fia, anume acf in Sibiiu, de care sunt le-gate atatea suvenire ale adunariloru nóstre de diversa natura basericesci, literarie, politice, chiaru si militare, intr'unu periodu aprópe de ani treidieci. Póte fi ca

multi se voru crede óresi-cumu desdaunati pentru absentia loru prin lectur'a actelor esite dela una adunare cumu a fostu si acésta. Noi ii asiguramu ca nu. Liter'a mórtá tiparita acilea, nu'ti póte repro-duce D-Tale fia macaru si numai adumbrinda, nici caldur'a sufletésca cu care presiedintele adunarei a pronuntiatu discursulu seu retrospectivu, prin care infaciosia atatea suvenire dein trecutu si stóirse la-crime dein ochii betraniloru nostrii, nici unu respunsu ca celu datu de dr. Grig. Silasi, inspiratoriu de cre-dentia in sigur'a reusita a natiunei nóstre la gradulu de civilizatiune ce'i compete ei dupa originea si dupa positiunea sa in Europ'a, nici érasí oratiunea pane-girica abundanta de sententie classice, rostita in bá-serica dupa parastasu de dn. protopopu Zachari'a Boiu in etern'a memoria a primulu presiedente alu asociatiunei nóstre, a preafericítulu arhiepiscópu si mitropolitu Andreiu br. de Si agun'a. Dara spi-ritulu acelu calmu si pacificu care a dominatu pe acelea fecie serióse de barbati matori carii toti ca unulu isi avea consciintia missiunei loru; dara toas-tulu mitropolitulu si arhiepiscopulu Mironu pe a carui facia este zugravita insasi bunatatea, si alu barbatulu de statu Nicolae Racovitia cu ochi de vul-turu in venitoriu, si cunun'a femeiloru nóstre domne de ai loru barbati, caroru la concertulu celu reusitu preste tóta asteptarea abia le ajnsera locurile in teatru, si care in balulu de a dou'a séra au repre-sentatu pe sexulu loru asia, in catu se convinga pre tóta lumea ceealalta, ca dênsele isi au loculu alaturea cu femeile classelor superioru dein patri'a nóstra, tóte acestea si alte frumseti si inpregiurari insufletit-órie cine se vi le descria dvóstra celoru carii ati stralucitu numai prin absentia? Suntu multe de es-cusatu, ca nu frequentara acésta, adunare illustra, pe multi inse are séi mustre consciintia loru pen-tru acésta nepasare de acestu allariu alu culturai nóstre, ca-ci'nimicu nu 'ia inpedecatu a veni la Sibiiu, decatu póte comoditatea. Spiritulu este carele dá viétia, éra nu liter'a mórtá. De altumentrea ceea ce póte da liter'a, va urma in Nrii venitorí, adeva-actele adunarei generale.

Conspectu

despre acei barbati meritati pre terenulu literaturei si cul-turarei din tierile locuite de romani, a caroru memoria ar' fi de a se eternisá in modulu propusu de D. Vajda.

- 1) Gregoriu Urechia cronicariu alu Moldaviei secl. XVI. (1530).
- 2) Mateiu Basarabu principele Romaniei secl. XVI. (1550).
- 3) Vasiliu Lúpulu domnulu Moldaviei secl. XVII. (1644).
- 4) Metropolitulu Rum Varlaamu secl. XVII. (1645).
- 5) Teodosiu Metropolitulu Moldaviei secl. XVII.
- 6) Mironu Costinu istoricu secl. XVII.
- 7) Enaché Vacarescu secl. XVII.
- 8) Fratii Radu si Sierbanu Greceanu secl. XVII.
- 9) Sava Brancoveanu Metropolitulu Transilvaniei secl. XVII.
- 10) Demetriu Cantemiru principele Moldaviei secl. XVIII.
- 11) Nicolae Costinu istoricu secl. XVIII.

- 12) Georgiu Sincai cronicariu scl. XVIII. (1753—1814).
- 13) Paulu Iorgoviciu secl. XVIII. 1764—1808.
- 14) Dumitru Cichindealu secl. XVIII. 1778—1814.
- 15) Samuila Clainu (Micu) secl. XVIII. 1780—1816.
- 16) Ioanu In. Clainu (Micu) secl. XVIII. episcopu fondatoriu de scoli.
- 17) Evangeliu Zoppa.
- 18) Petru Maioru secl. XIX.
- 19) George Lazaru secl. XIX.
- 20) Ioanu Vacarescu secl. XIX.
- 21) Nicolae Aaronu, advocatu secl. XIX.
- 22) Venjaminu Costache secl.
- 23) D. George Romanfiai.
- 24) Samuilu Vulcanu Episcopulu Urbei mari fondatoriu de scóle sec. XIX.
- 25) Nicolae Balcescu secl. XIX.
- 26) Andreiu Muresianu secl. XIX. † 1863.
- 27) Simeonu Barnutiú secl. XIX. † 1866.
- 28) Ioanu Maiorescu secl. XIX.
- 29) Aronu Pumnulu secl. XIX.
- 30) Em. Gozdu.
- 31) Alesandru Sterc'a Siulutiu Metrop: Albei Iulii † 1867.
- 32) Eudocsiu Hurmusachi.
- 33) Andreiu Siagun'a.
- 34) Demetriu Bolintineanu.
- 35) Gavrilu Munteanu.
- 36) Nasturelu Herescu.
- 37) Ioanu Eliade Radulescu.
- 38) Primatulu Rumaniei Nifonu.
- 39) George Iug'a.
- 40) Nicolau Jiga (Zsiga).
- 41) Ioanu Bobu Episcopu.
- 42) Vasiliu Mog'a Episcopu.

Consemnarea

baniloru incursi la comitetulu asociatiunei dela siedinti'a ord. din 9. Iuniu, pana la siedinti'a estraord. din 26 Iuliu 1876.

Dela adunarea generale a despartimentulu cerc. III tienuta in Boitia in 11. Iuniu 1876.

Dela comun'a politica Boitia cá membri ordinari pe vietia una obligatiune urbariala de 100 fl.

Dela dlu Ioanu Bobesiu par. gr. or. tacs'a de membru ordinariu nou pe anulu 187⁵/₆ 5 fl.

Dela dlu Constantinu Popoviciu notariu in Sadu tacs'a de membru ordinariu pre 187⁵/₆ 5 fl.

Dela dlu Dumitru Popoviciu tacs'a de membru ordinariu pre 187⁴/₅ 5 fl.

Dela dlu Const. Munteanu tacs'a de m. ord. pre 187⁵/₆ 5 fl.

Dela dlu Ioanu Macelariu not. in Racovitia tacs'a de membru ord. pre 187⁰/₁ 5 fl.

Dela comun'a politica Sebesiu superioru pre 187⁵/₆ m. ord. nou 5 fl.

Cá tacs'e de membri ajutatori si binefacatori:

Dela dnii: Marcu Popoviciu par. 5 fl. — Ioanu Popa notariu 5 fl. — N. Bobesiu invetiatoriu 1 fl. — Demetriu Sacarea parochu in Talmacelu 1 fl. — Eremie Romanu 2 fl. — Petru Fantana 2 fl. — Simionu Danilescu 1 fl. — Eremia Romanu 1 fl. — Dumitru Romanu 1 fl. — Trajanu Bobesiu 35 cr. — Ioanu Clóje antiste 5 fl. — Ioanu Arionu Elia 10 fl. — Ioanu Constantinescu 5 fl. — Radu Istrate 5 fl. Toma Popa 1 fl. — Ioanu Popoviciu 1 fl. — Alemanu Clója 15 fl. — Ioanu Todosianu 5 fl. — Stoia Patarau 5 fl. — Voicu Cloaje 10 fl. — Ioanu Arionu 1 fl. — Nicolae Bratilescu 5 fl. — Ioanu Boidocanu 5 fl. — Stanu Badila 5 fl. — Stanciu Coca 5 fl. — Oprea Halmagiu 2 fl. — Ioanu Cloaj'a Iordanu 5 fl. — Maria Cloaje, nascuta Bobesiu 1 fl.

— Ioanu Branea 2 fl. — Simionu Bobeica 1 fl. — Nic. Danila Bobesiu 1 fl. — Marcu Constantinescu 1 fl. — Nicolau Todosianu 1 fl. — Sierbanu Halmagiu 1 fl. — Stanciu Brote 1 fl. — Nic. Halmagiu 1 fl. — Nic. Constantinescu 1 fl. Sora Macsimu 1 fl. — Maria Voicu Cloaja 1 fl. — Elena Radu Istrate 1 fl. — Vasile Popa antiste 2 fl. — Francu Constantinescu 1 fl. — Corneliu Romanu din Sibiu 1 fl. — Alecsie Fratesiu clericu 1 fl. — Romulu Petricu 1 fl. — N. Vatasianu 1 fl. — Ana Ioanu Constantinescu 1 fl. — Maria Constantinescu 40 cr. — Ana Basiu Bratilescu 1 fl. — Basiu Bratilescu 5 fl. — Toma Costea 2 fl. — Maria Stoi'a Patarau 1 fl. — Ana Basiu Bratilescu 20 cr. — Stoi'a Bobesiu 5 fl. — Biserica gr. or. din Porcesci 10 fl. — Ioanu Adamu Cotor'a 1 fl. — Ioanu Dragomiru par. 2 fl. — Comun'a politica Porcesci 10 fl. — Ioanu Cloaje sen. 10 fl. — Ioanu Sioldea 50 cr. — Dumitru Iantea 50 cr. — Stanu Stanu Badila 1 fl. — Maria Stoi'a Bobesiu 1 fl. — Nicolae Patereu 40 cr. — Ioanu Stoia Hinsu 1 fl. — Iordanu Cloaje 5 fl. — Ioanu Istrate 1 fl. — Filipu Coca 50 cr. — George Bobanga 1 fl. — Sum'a 320 fl. 85 cr. v. a.

Prin dlu colectoru Ionu Antonelli din Blasiu:

Dela membrii ord. din despartimentulu cerc. alu Blasiulu Nr. XX. Dela dnii: Ioane Antonelli canonicu si colectoru pre 187⁵/₆ 5 fl. — Ioane Panfilie canonicu pre 187⁵/₆ 5 fl. — Leontiu Leonteanu canonicu pre 187⁵/₆ 5 fl. — Antoniu Vestemianu canonicu pre 187⁵/₆ 5 fl. — Ioane Chirila canonicu pre 187⁵/₆ 5 fl. — Elia Vlass'a canonicu pre 187⁵/₆ 5 fl. — Stefanu Manfi canonicu pre 187⁴/₅ 5 fl. — Ioane Fekete canonicu pre 187⁵/₆ 5 fl. — Gedeonu Blasianu profesoru pre 187⁵/₆ 5 fl. — Ieronimu Albani egumenu pre 187¹/₂ 5 fl. — Ioane Germanu profesoru pre 187⁴/₅ 5 fl. — Nicolau Popescu profesoru pre 187⁴/₅ si 187⁵/₆ 10 fl. — Basiliu Ratiu profesoru pre 187³/₄ 5 fl. — Dr. Ioane Ratiu profesoru pre 187⁵/₆ 5 fl. — Simeonu Micu profesoru pre 187⁵/₆ 5 fl. Ioane M. Moldovanu profesoru pre 187⁴/₅ 5 fl. — Simeonu Popu Mateiu notariu consist. pre 187⁵/₆ 5 fl. — Georgiu Munteanu profesoru pre 187⁵/₆ 5 fl. — Damianu Domsia vice-notariu consistor. pre 187⁴/₅ si 187⁵/₆ 10 fl. — Dr. Nicolau Stoia-medicu pre 187³/₄ 5 fl. Sum'a 110 fl. v. a.

Dela adunarea generala din Hunedóra prin directiunea despartimentulu cerc. VI. din Deva.

Dela dnii George Danila primaru in Hunedóra tacs'a de membru ord. pre 187⁵/₆ 5 fl. — Mihaiu Bortescu advocatu tacs'a de membru ord. pre 187⁴/₅ si 187⁵/₆ 10 fl. — Avramu Pecurariu par. gr. or. tacs'a de membru ord. pre 187⁵/₆ 5 fl. Sim. Popoviciu not. cerc. tacs'a de m. ord. pre 187⁵/₆ 5 fl. — Teod. Petrisioru prof, tacs'a pentru diploma 1 fl. Sum'a 26 fl.

Au incursu de-adreptulu la comitetu:

Dela dnii Petru Popu canonicu in Lugosiu tacs'a de m. ord. pre 187³/₄—187⁵/₆ 15 fl. — Andreiu Medanu, Siomcuta mare, tacs'a de m. ord. pre 186⁹/₁₀—187⁵/₆ 35 fl. — Iacobu Bologna, Sibiu tacs'a de membru ord. pre 187⁶/₇ 5 fl. — Nicolau Fratesiu, Sibiu tacs'a de membru ord. pre 187⁴/₅ si 187⁵/₆ 10 fl. Sum'a 65 fl.

Dela dn. Dimitrie Coroianu canonicu in Gherla tacs'a pre 187³/₄ 5 fl.

O fundatiune sub titlu: fundatiune studiosulu de a V-a clasa gimnasiale Emiliu Dionisiu Bosiota Motiu, Dembulu din Abrudu 400 fl.

Prin directiunea despart. cercuale XVII. din S. Reginu.

Dela dn. Ioanu Maieru proprietariu in Toplitia una obligatiune urbariala trans. 100 fl.

Dela dn. Iosifu Fincu din Deda tacs'a pre 186⁹/₁₀ si 187⁵/₆ 10 fl.

Delu dn. Ioanu Popescu parochu in Deda tacs'a pre 187⁵/₆ 5 fl. Sibiu in 31 Iuliu 1876.

Dela secret. asoc. trans.